

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Єпіфанова Ольга Вікторівна, директор Наукової бібліотеки
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля, доц., к.т.н.

Савельєва Вероніка Владиславівна,
заступник директора Наукової бібліотеки
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Розглядається питання про необхідність інновацій у вузівській бібліотеці. Представлено інформацію про впровадження інноваційних рішень у роботу Наукової бібліотеки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Дана коротка характеристика роботи з питань створення електронної бібліотеки університету.

Рассматривается вопрос о необходимости инноваций в вузовской библиотеке. Представлена информация о внедрении инновационных решений в работу Научной библиотеки Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля. Дана краткая характеристика работы по вопросу создания электронной библиотеки университета.

Якщо говорити про інновації (нововведення) загалом, то слід зазначити, що в даний час роль інновацій істотно зростає: зі спонтанного фактора розвитку інновації стають цілеспрямованою силою, що забезпечує конкурентноздатність, як окремих суб'єктів, що хазяюють, так і різних об'єктів і систем будь-якої сфери діяльності, у цілому.

Досвід розвитих країн світу показує, що в конкурентній боротьбі перемагає той, хто володіє більш ефективним механізмом інноваційної діяльності.

Інновації в сучасній системі утворення, обумовлені структурними змінами в суспільстві, його інформатизацією і підвищенням ролі знання в

цивілізованому світі, визначають не тільки стратегію розвитку вищих, але і стратегію розвитку їх бібліотек.

І вже давно необхідна (а десь вже і відбулася) переоцінка ролі і значення бібліотеки у вищому навчальному закладі. І така переоцінка повинна перетворити бібліотеку з допоміжної в рівнозначну з іншими структурою, діяльність якої впливає на всі підсистеми закладу, усі напрямки його діяльності. Повинне зрости її значення в освітньому процесі, тому що бібліотека відіграє істотну роль у задоволенні інформаційних потреб студентів, професорсько-викладацького складу і співробітників ВНЗ.

Інноваційна діяльність бібліотеки повинна стати ведучим напрямком роботи бібліотеки, що має своєю метою пошук, оцінку, розробку і застосування бібліотечних нововведень.

У поняття «нововведення» включаються нові або відомі, але модернізовані форми і методи бібліотечної роботи, що сприяють її удосконаленню. Джерелами нововведень у бібліотеці є передова бібліотечна практика, раціоналізаторські пропозиції бібліотекарів, рекомендації наукових досліджень, нові бібліотечні технології. Зрозуміло, повинні використовуватися та адаптуватися до бібліотечної практики і нововведення, запозичені з інших сфер діяльності (наприклад, інформаційні технології, електронні мультимедійні ресурси, використання комп'ютерних мереж зв'язку). Це може бути удосконалення або освоєння нових бібліотечних послуг, розширення їхнього асортименту або удосконалення методів управління бібліотекою, організаційних соціальних аспектів управлінської діяльності. А можуть бути і які-небудь технологічні нововведення, орієнтовані на модернізацію бібліотечних технологічних процесів, упровадження нових автоматизованих бібліотечних технологій і тісно пов'язані з реалізацією різних напрямків наукової організації праці в бібліотечній справі. Саме на технологічних інноваціях ми і зупинимося докладніше.

Бібліотечні інновації технологічного рівня в основному реалізуються в довідково-бібліографічному та інформаційному обслуговуванні.

Від того, наскільки ефективно воно організовано в бібліотеці ВНЗ, залежить успішне рішення головної задачі бібліотеки – забезпечення навчального процесу і наукових досліджень у ВНЗ. Бібліотечне обслуговування перестає бути просто додатком до процесу навчання. Бібліотеки еволюціонують зі звичайних сховищ книг у великі наукові центри. Досягнення високого рівня інформаційного забезпечення тісно пов'язано із впровадженням нових інформаційних технологій. Разом з тим у бібліотеці продовжують розвиватися традиційні методи роботи. Це якісно новий процес взаємодії і взаємопроникнення двох технологій, що породжує нові якісні явища і можливості, що перевершують можливості кожної технології.

У цих умовах оптимальна організація інформаційного обслуговування може бути забезпечена тільки за рахунок взаємодії традиційних форм (книга, періодичне видання, картковий каталог, картотеки, бібліотекар і таке інше), як і раніше затребуваних у суспільстві, так і нових форм (електронний документ, електронний каталог, віддалений користувач, консультант, гіперпосилання до повних текстів документів, віртуальний фонд, віртуальна довідка та інш.), виникнення та існування яких залежить від можливостей інформаційних технологій і розвитку суспільства в цілому.

Принцип: шукаємо нове, але зберігаємо традиції, ми і намагаємося реалізувати в науковій бібліотеці СНУ ім. В.Даля. Тобто, ми не тільки вводимо нові форми обслуговування, але і комбінуємо їх із традиційними.

Як і в більшості бібліотек вищих, довідково-інформаційним обслуговуванням займається науково-бібліографічний відділ, фонд якого складається з довідкових, наукових та університетських видань. Формується також фонд документів на електронних носіях. Створюються власні бібліографічні бази даних «Праці вчених СНУ ім. В.Даля», «Екотехнології та ресурсозбереження», Каталог авторефератів дисертацій і дисертацій,

захищених на базі СНУ ім. В.Даля; Каталог методичних вказівок, виданих на базі СНУ ім. В.Даля та інш.

Важливе місце в інформаційному забезпеченні освітнього процесу і наукових досліджень займає підготовка навчальних і бібліографічних посібників та бібліографічних покажчиків:

- довідковий посібник-путівник „Библиографический поиск в научной и учебной работе”;
- навчальний посібник „Основы информационного поиска”;
- навчальний посібник „Электронные ресурсы университетской библиотеки и информационная культура библиотекаря”;
- бібліографічний покажчик „Друковані праці професорів, викладачів і співробітників Східноукраїнського національного університету 1961-2000 рр.” (в 2-х частинах);
- бібліографічний покажчик „Друковані праці професорів, викладачів і співробітників Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: 2001-2005 рр.” (в 2-х частинах);
- бібліографічний покажчик „Дисертації, захищені викладачами і співробітниками Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля : 1981-2009рр.”;
- біобібліографічні покажчики викладачів університету.

Говорячи про впровадження нових інформаційних технологій, потрібно зупинитися на роботі автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи «УФД/Бібліотека», що успішно використовується нами вже 8 років. На сьогоднішній день освоєні практично всі можливості даної АБІС і використовуються такі функціональні можливості:

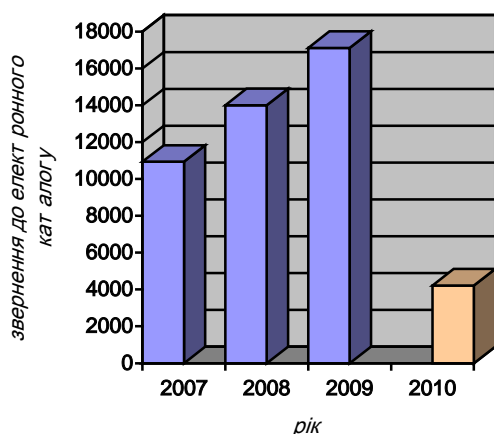
- ведення статистики комплектування і руху фонду,
- сумарний та інвентарний облік,
- обробка літератури,
- створення і редагування тематичних каталогів,
- прив'язка документів до тем,

- облік періодики,
- сформовано каталог періодичних видань минулих років (журнали постійного збереження до 2002 року видання),
- сформовано і поповнюються бібліографічні бази даних,
- ведеться реєстрація та обслуговування читачів,
- розраховується книгозабезпеченість навчального процесу,
- штрихкодування фонду, штрихкодування читачів за категоріями,
- роздрук вихідних форм, необхідних у тому чи іншому випадку.

Треба відзначити, що поряд із традиційними каталогами і картотеками читачі успішно використовують електронний каталог (ЕК), виставлений на сайті НБ СНУ ім. В.Даля (<http://www.library.snu.edu.ua>), що працює з 2003 року. Доступ до електронного каталогу вільний.

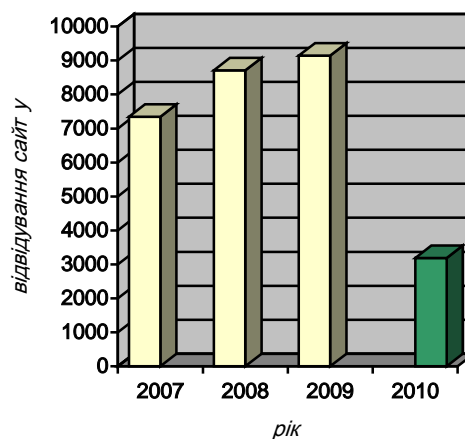
Щорічно зростає кількість відвідувань сайту бібліотеки і зокрема електронного каталогу, читачі мають змогу не приходячи до бібліотеки виявити наявність необхідного видання, підібрати літературу за темою та ін.

Динаміка звернень до електронного каталогу бібліотеки

■ Звернення до ЕК
■ Звернення до ЕК в 1 кв. 2010р.

Динаміка відвідувань сайту бібліотеки

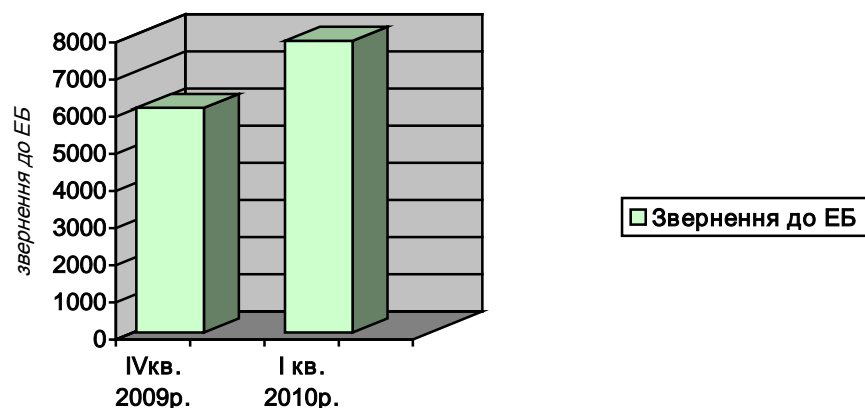
■ Звернення до сайту
■ Звернення до сайту в 1 кв. 2010р.

Розкриваючи сутність інноваційної діяльності бібліотеки університету, конкретизуючи технологічний рівень, необхідно сказати про процес

формування фонду електронних ресурсів. Назріла необхідність створення електронної бібліотеки, як системи, що реалізує уніфікований підхід до накопичення, збереження та організації різноманітної інформації з метою пошуку, аналізу і доступу до неї з використанням комп'ютерних технологій, локальної університетської мережі і мережі Інтернет.

Створюється Електронна бібліотека навчально-методичних матеріалів на базі все тієї ж АБІС «УФД/Бібліотека». У її фонді вже нараховується більш 3000 електронних ресурсів. Це повнотекстові версії підручників, методичних і навчальних посібників, навчально-методичних комплексів дисциплін, що включають в себе програму курсу, методичні вказівки і рекомендації, лекційний матеріал, завдання до іспитів і заліків, курсових і дипломних робіт та інш.

Динаміка звернень до електронної бібліотеки навчально-методичних матеріалів

Поки ці ресурси доступні в локальній університетській мережі, надалі планується авторизація користувачів.

У бібліотеці для користувачів організований безкоштовний доступ до ресурсів Internet з використанням технології Wi-Fi.

Ще одним з актуальних (інноваційних) напрямків роботи стає корпоративна бібліографія. Така модернізація в бібліотеках спрямована на підвищення якості та оперативності інформаційно-бібліотечного обслуговування всіх категорій користувачів вищих області шляхом

створення об'єднаних інформаційних ресурсів бібліотек-учасниць і забезпечення вільного доступу до них з використанням Інтернет-технологій.

У 2005 році методичним об'єднанням бібліотек ВНЗ Луганської області було прийняте рішення про створення корпоративного екологічного Інтернет-проекту. Координує роботу проекту Наукова бібліотека СНУ ім. В.Даля - методичний центр бібліотек вищих навчальних закладів Луганської області. Організаторами проекту були сформульовані цілком визначені задачі:

- підвищення зацікавленості користувачів в одержанні більш глибоких екологічних знань;
- забезпечення доступу до інформації та інформаційних сервісів екологічної тематики для всіх учасників освітнього процесу і зацікавлених користувачів;
- створення інформаційної БД екологічної спрямованості в різних галузях знань, нарощування можливостей її використання, обміну, створення необхідних умов для ефективного й оперативного поповнення інформаційних ресурсів;
- підвищення професійної компетентності і кваліфікації користувачів, зріст їхньої інформаційної культури.

Єдина інформаційна база даних створена на базі електронного каталогу Наукової бібліотеки СНУ ім. В.Даля. Зараз ця база нараховує більш 900 документів. Каталог документів і список періодики екологічної тематики також доступні з сайту НБ СНУ ім. В.Даля. Там же запропоновані посилання на ресурси Інтернет з питань екології.

Планується створення аналогічного Інтернет-проекту з питань педагогіки і системи вищої освіти.

З ускладненням інформаційно-технологічного середовища зростає роль бібліотеки в навчанні користувачів навичкам інформаційного пошуку, змінюється імідж і статус бібліотекаря, підсилюється значення бібліотечного фахівця, як інформаційного посередника між новими інформаційно-

довідковими ресурсами і читачами. Останнім часом Наукова бібліотека СНУ ім. В.Даля бере активну участь у проведенні студентських конференцій з різних наукових напрямків. Обов'язковим стає ознайомлення молодих вчених з інформаційними ресурсами за цікавлячою їх тематикою, що зберігається як у самій бібліотеці, так і в мережі Інтернет.

Прикладом такого співробітництва може служити проведення у квітні 2010 року, в рамках Всеукраїнської науково-практичної конференції науковців, викладачів, аспірантів, студентів ”Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід”, круглого столу „Роль сучасних інформаційних технологій та ресурсів Інтернет у науковому пошуку молодих юристів”, де бібліотекарі провели презентацію сайта бібліотеки та його нових сервісів, представили інформаційні ресурси бібліотеки і мережі Інтернет юридичної спрямованості, познайомили присутніх з основами наукового пошуку інформації.

Досвід нашої бібліотеки з інноваційної діяльності показує, що взаємозв'язок технологій традиційних і цифрових збагачує бібліотечно-освітню практику, сприяє її удосконаленню. Таким чином, можна з упевненістю сказати, що інновацією в бібліотеці може вважатися тільки те, що працює на поліпшення виконання бібліотекою своїх функціональних обов'язків.

Література

1. Борцова, Н.Н. Инновации в информационно-библиографической деятельности вузовской библиотеки [Текст] / Н.Н. Борцова, Н.В. Лукашева // Научные и технические библиотеки. – 2007. – №9. – С. 45-53.
2. Левківський, К. Бібліотека вищого навчального закладу - ключова ланка інформаційного забезпечення навчального процесу на сучасному етапі [Текст] / К. Левківський // Вища школа. – 2008. – №5. – С. 33-41.
3. Шевченко, В.Н. Реинжиниринг библиотечных процессов в контексте инновационного развития библиотек [Текст] / В.Н. Шевченко // Інновації і менеджмент якості в діяльності бібліотек ВНЗ. – Донецьк. – 2008. – С. 19-21.